

Bijlage 1 bij:

INSTELLING(SBESLUIT) EN ONDERZOEKSOPDRACHT

ONDERZOEKSCOMMISSIE SEKSUELE INTIMIDATIE EN MISBRUIK IN DE SPORT

Onderzoeksopzet
Onderzoekscommissie
Seksuele intimidatie en misbruik in de sport

- ❖ Onderzoeksopdracht, onderzoeksvragen en aanpak

1. Onderzoeksoopdracht, onderzoeksvragen en aanpak

Maatschappelijk probleem, dus ook in de sport

Seksuele intimidatie en misbruik zijn een serieus probleem dat helaas overal en over een lange tijdsperiode in Nederland voorkomt. Niet alleen in de jeugdzorg, Rooms-Katholieke internaten, scholen en parochies maar ook in de kinderopvang. In het eerste decennium van deze eeuw trokken onderzoeken over seksuele intimidatie en misbruik bij de politie en in de krijgsmacht de aandacht. Eerder - en nu weer - in de sport.

Aanvankelijk was de aanpak – waar de misstanden zich voordeden - vooral gericht op strafrechtelijke vervolging. Later volgde, bijvoorbeeld voor medische en paramedische beroepsbeoefenaren, tuchtrechtelijke aanpak. En nog weer later, naar aanleiding van het misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk en de jeugdzorg, specifieke klachtenprocedures en processen gericht op hulpverlening, erkenning en genoegdoening.

Aanpak van seksuele intimidatie en misbruik in de sport

In de jaren negentig van de vorige eeuw klaagden drie sporters hun trainer aan. Dat was de aanleiding voor de NOC*NSF om gedragsregels op te stellen, een meldpunt in te richten en tuchtrechtspraak te organiseren. Via het meldpunt kunnen hulpvragers in contact komen met vertrouwenspersonen.

In de loop van de tijd zijn langs die weg meldingen gedaan en klachten ingediend. Er is ook onderzoek gedaan naar de omvang en aard van seksuele intimidatie en misbruik in de sport (Vertommen, 2016). Een prangende vraag is wat de verklaring is voor de prevalentie (een op de tien sporters onder de 18 jaar meldt matige tot ernstige vormen van seksuele intimidatie en misbruik: meer dan tweehonderdduizend) en de hiermee vergeleken geringe aantallen meldingen bij het Vertrouwenspunt (veertig per jaar) alsmede de nog minder aanhangig gemaakte aantallen tuchtrechtzaken bij het Instituut Sport Rechtspraak (enkele per jaar).

Met het onderzoek wordt aan slachtoffers alsnog de gelegenheid geboden om hun verhaal te doen. Zij kunnen daardoor ook in contact komen met adequate hulpverlening en met straf- of tuchtrechtelijke ketens voor de mogelijke vervolging van de degenen die zij beschuldigen van seksuele intimidatie en misbruik.

1.1. Doel van het onderzoek

De Onderzoekscommissie heeft twee doelen geformuleerd waarop haar onderzoek zich zou moeten richten:

- Het onderzoek heeft tot doel een actueel beeld te krijgen van aard en omvang van seksuele intimidatie en misbruik in de sport.
- Het onderzoek moet uitmonden in concrete adviezen voor sportorganisaties en andere betrokken partijen ter verbetering van de preventie en aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag, niet alleen door sportorganisaties maar ook door andere ketenpartners.

Om deze onderzoeksdoelen te bereiken onderscheidt de Onderzoekscommissie drie clusters van onderzoeksgebieden:

- a. Omvang en aard van seksuele intimidatie en misbruik in de sport
- b. De sinds 1997 genomen maatregelen voor preventie en terugdringing van seksuele intimidatie en misbruik in de sport door NOC*NSF en de daarbij aangesloten organisaties. De organisatorische inbedding daarvan, de juridische structuur (met inbegrip van bevoegdheden en ruimte voor zelfstandig handelen) van NOC*NSF, bonden en verenigingen alsmede tevens de zwakke plekken in het systeem van melden, Vertrouwenspunt, vertrouwenscontactpersonen, aangifte doen en tuchtrechtspraak en de mogelijkheden van verbeteringen.
- c. Communicatie, beschikbaarheid en toegankelijkheid van informatie die van belang is voor preventie en voor meldingen die tot corrigerend handelen leiden.

Ad a. Omvang en aard van seksuele intimidatie en misbruik in de sport

Retrospectief panelonderzoek (Vertommen, 2016) onder 1.999 Nederlandse respondenten geeft aan dat een op de tien sporters onder de 18 jaar milde, matige tot ernstige vormen van seksuele intimidatie en misbruik heeft gerapporteerd (mild 1 procent, matig 6,7 procent, ernstig 4,2 procent).

Het retrospectief panelonderzoek maakt deel uit van een promotieonderzoek van Vertommen waarin in totaal 4.043 volwassenen worden bevraagd (1.999 participanten wonend in Nederland en 2.044 participanten wonend in Vlaanderen). Aan de hand van een analyse van de 1.999 self-reports van Nederlandse sporters in de voor dit promotieonderzoek gebruikte sample wil de Onderzoekscommissie de volgende vragen beantwoorden van haar onderzoeksgegevens:

- Wat is de omvang van seksuele intimidatie en misbruik in de sport in Nederland?
- Wat is de aard (ernst) hiervan?

De subsample heeft betrekking op respondenten tussen 18 en 50 jaar uit Nederland.

Aanvullende vragen zijn:

- Wat zijn de verschillen in omvang en aard tussen mannen en vrouwen?
- Wat zijn de verschillen in omvang en aard tussen verschillende leeftijdsgroepen in de subsample (bijvoorbeeld 18-25, 26-34, 35-50)?
- Wat zijn de verschillen tussen omvang en aard van seksuele intimidatie en seksueel misbruik in de sport en seksueel misbruik in Nederland in het algemeen?

In dit onderzoekscluster wil de Onderzoekscommissie ook een relatie laten leggen met internationaal onderzoek naar seksuele intimidatie en misbruik.

Om de bovenstaande vragen te kunnen beantwoorden moet de Onderzoekscommissie haar onderzoek begrenzen:

- Welke indeling in (kwetsbare) groepen hanteert de Onderzoekscommissie in haar onderzoek?
 - Jonger dan 12 jaar
 - Tussen 12 en 18 jaar

Onderzoekscommissie seksuele intimidatie en misbruik in de sport

- Ouder dan 18 jaar
- Topsporters in afhankelijkheidsrelaties met coaches en begeleiders
- LHBT
- Sporters met migratieachtergrond
- Sporters met beperkingen

De Onderzoekscommissie verstaat onder de sport de onder NOC*NSF en de daartoe aangesloten bonden georganiseerde sport. De Onderzoekscommissie hoopt uiteraard dat andere (sport)organisaties haar conclusies en aanbevelingen ter harte willen nemen.

*Ad b. De sinds 1997 genomen maatregelen voor preventie en terugdringing van seksuele intimidatie en misbruik in de sport door NOC*NSF en de daarbij aangesloten organisaties. Organisatorische inbedding, de juridische structuur (met inbegrip van bevoegdheden en ruimte voor zelfstandig handelen) van NOC*NSF, bonden en verenigingen alsmede tevens de zwakke plekken in het systeem van melden, Vertrouwenspunt, vertrouwenscontactpersonen, aangifte doen, tuchtrechtspraak, rol en bevoegdheden Auditcommissie en de mogelijkheden van verbeteringen. Daarnaast uiteraard aanpak door ketenpartners buiten de sport.*

De beleidsontwikkeling sinds 1997 heeft geleid tot een instrumentarium (blauwdruk, reglementen, ISR, inmiddels aanklagers en onderzoekscommissies, Meldpunt [later Vertrouwenspunt], vertrouwenscontactpersonen bij bonden en verenigingen, Auditcommissie).

Meldingen zijn voor de Onderzoekscommissie van belang om inzicht te krijgen in de wijze waarop verenigingen, bonden en NOC*NSF (Vertrouwenspunt) omgaan met meldingen. Het gaat hierbij om:

- Meldingen rechtstreeks via reactie@simonderzoeksport.nl
- Meldingen via andere instanties (Vertrouwenspunt, bonden, media) op reactie@simonderzoeksport.nl
- Berichten in de media

De Onderzoekscommissie beschikt over een analyse van de meldingen bij het Vertrouwenspunt Sport 2001-2010 en wil een nadere analyse van meldingen tot en met 2016, alsmede meldingen, geregistreerd bij het ISR en bij sportbonden die niet zijn aangesloten bij het ISR. Daarvoor wil de Onderzoekscommissie het eerdere onderzoek (Vertommen, 2011) actualiseren en laten aanvullen.

Om concrete adviezen te geven voor sportorganisaties en andere betrokken partijen ter verbetering van de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag is het nodig om

- de organisatorische inbedding en de juridische structuur (met inbegrip van bevoegdheden en ruimte voor zelfstandig handelen) in kaart te brengen
- de zwakke plekken te benoemen alsmede verbeteringen voor te stellen. Hierbij beziet de Onderzoekscommissie – gelet op de maatschappelijke problematiek van seksuele intimidatie en misbruik – mogelijkheden voor een bredere aanpak die niet specifiek alleen voor de sport is

- hierbij ook een verklaring vinden voor de discrepantie tussen de prevalentie, het aantal meldingen en de opvolging daarvan.

Ook is het nodig om de beleidsontwikkeling sinds het begin van de jaren negentig beknopt te beschrijven. En deze beleidsontwikkeling af te zetten tegen de aanpak binnen soortgelijke 'sectoren', zoals het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie, de Wet sociale veiligheid op scholen (2015), politie (onderzoek Rutgers in 2006), ongewenst gedrag in de krijgsmacht (onderzoek Rutgers in 2008), Scouting Nederland. Dat kan door het onderzoeksecretariaat worden gedaan.

Ad c. Communicatie, beschikbaarheid en toegankelijkheid van informatie die van belang is voor preventie en voor meldingen die tot correctief handelen leiden.

Het Vertrouwenspunt is op internet te benaderen voor het doen van een melding via www.speakupfeedback.eu/web/vertrouwenspuntsport alsmede e-mail, telefoon en whatsapp. De Onderzoekscommissie wil inzicht in de wijze waarop het door NOC*NSF en de aangesloten bonden ontwikkelde instrumentarium is te vinden op internet en wil nagaan of verbeteringen mogelijk zijn. Uit eerdere rapporten blijkt dat maar een klein deel van de aangesloten verenigingen kennis draagt van het instrumentarium van NOC*NSF. Ook bij het project veilig sportklimaat doet maar een klein deel mee. De communicatie naar alle betrokkenen (en een handleiding daarvoor) acht de Onderzoekscommissie cruciaal. Er is een permanente bewustmaking nodig: niet af ten toe, maar continu op een laagdrempelige en behulpzame wijze.

De Onderzoekscommissie beziet de mogelijkheden om de huidige opzet van communicatie en informatievoorziening te laten analyseren en om te voorzien in (voorstellen voor) aanvullingen en verbeteringen.

2. Aanpak

Voor haar onderzoek maakt de Onderzoekscommissie gebruik van:

- a. Meldingen
- b. Reeds uitgevoerde onderzoeken
- c. Onderzoeken van de Onderzoekscommissie gedaan door externe deskundigen
- d. Gesprekken
- e. Vragenlijsten en opvragen schriftelijke informatie.

Voor haar onderzoek wil de Onderzoekscommissie niet alleen gebruik maken van externe deskundigen, maar ook van een klankbordgroep die de Onderzoekscommissie zelf zal samenstellen.

De Onderzoekscommissie legt haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen vast in toegankelijke documenten met een grote praktische bruikbaarheid.

3. Voor de melders

Wat het contact met hulpverlening en met straf- of tuchtrechtelijke ketens betreft heeft de Onderzoekscommissie inmiddels het volgende gedaan. Met Slachtofferhulp Nederland zijn

afspraken gemaakt over doorverwijzing naar Slachtofferhulp Nederland. Slachtoffer zijn van seksuele intimidatie of misbruik is een ingrijpende ervaring. Misschien nog wel nadrukkelijker als dit binnen de sport heeft plaatsgevonden, omdat dit in het algemeen wordt beschouwd als een ontspannen en veilige omgeving. Slachtofferhulp Nederland helpt slachtoffers bij het vinden van herstel en recht. Slachtofferhulp Nederland werkt landelijk, met medewerkers die speciaal getraind zijn op het gebied van seksueel misbruik. Slachtofferhulp Nederland werkt hierbij samen met gespecialiseerde instellingen op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg, zoals Arq/IVP en de centra voor seksueel geweld, en met het Openbaar Ministerie. Het is de bedoeling om de dienstverlening aan slachtoffer uit te werken en ook het contact met het Instituut voor Sportrechtspraak (ISR) op te nemen in de dienstverlening aan melders.

Het is mogelijk dat melders die zich melden bij de Onderzoekscommissie geen hulp wensen, maar wel over informatie beschikken waarvan het vermoeden bestaat dat het om straf- of tuchtrechtelijke feiten gaat. De Onderzoekscommissie maakt hierover afspraken met het Openbaar Ministerie en het ISR en legt deze afspraken vast in een protocol.

Voor haar onderzoek betekent dit dat de Onderzoekscommissie – waar mogelijk – nagaat hoe in de praktijk de wijze van optreden van bijvoorbeeld politie en justitie is bij aangiftes van seksueel misbruik in de sport. Daarbij wordt aandacht gegeven aan de duur van bij politie en justitie voorkomende procedures.